

**Prywatna Szkoła Podstawowa „Liber”
w Gdyni**

**PROGRAM
WYCHOWAWCZO-PROFILAKTYCZNY**

Gdynia 2022

Program został poddany ewaluacji i zatwierdzony 31 sierpnia 2022 r. podczas Rady Pedagogicznej.

Wprowadzenie

Wychowanie to wspieranie dziecka w rozwoju ku pełnej dojrzałości w sferze fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, duchowej i społecznej, które powinno być wzmacniane i uzupełniane przez działania z zakresu profilaktyki dzieci i młodzieży.

Wychowawcza i profilaktyczna rola szkoły polega na promowaniu zdrowego stylu życia, zapobieganiu zagrożeniom, w szczególności na rozwijaniu umiejętności radzenia sobie z wymogami współczesnego świata. Szkoła jest bezpieczna, panuje w niej klimat sprzyjający pracy i rozwojowi, pozwala uczniom rozwijać zainteresowania i odnosić sukcesy. Zapewnia bezpieczne i higieniczne warunki nauki, wychowania i opieki nad osobami niepełnosprawnymi.

Program wychowawczo-profilaktyczny Prywatnej Szkoły Podstawowej „Liber” opiera się na ponadczasowych, humanistycznych wartościach i jest dostosowany do potrzeb rozwojowych uczniów, środowiska lokalnego oraz praw dziecka i rodziny. Obejmuje wszystkie treści i działania o charakterze wychowawczym i profilaktycznym. Opracowany został w oparciu o aktualne przepisy prawa oświatowego.

1. Podstawy prawne działań wychowawczo-profilaktycznych podejmowanych w szkole

1. Statut Szkoły;
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (zwłaszcza art. 72);
3. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka;
4. Konwencja o Prawach Dziecka;
5. Karta Nauczyciela;
6. Ustawy i rozporządzenia MEN (zwłaszcza Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo Oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59 ze zm.).

2. Misją szkoły jest:

1. Wspieranie uczniów w dążeniu do harmonijnego, wszechstronnego rozwoju, zgodnego z osobistymi potrzebami i możliwościami, by w przyszłości mogli stać się jednostkami wartościowymi, otwartymi na świat i ludzi, realizującymi swoje aspiracje.
2. Wykształcenie i wychowanie samodzielnego, twórczego człowieka, dobrze przygotowanego do życia w rodzinie, środowisku lokalnym, w ojczyźnie i Europie.
3. Dbanie o to, aby każdy uczeń naszej szkoły był dobrze przygotowany do podjęcia nauki na wyższym szczeblu kształcenia.
4. Zapewnienie uczniom optymalnych warunków rozwoju, w atmosferze akceptacji, szacunku, okazywaniu wsparcia i dobrego przykładu.

3. Diagnoza środowiska szkolnego i sytuacji wychowawczej

Każdego roku przeprowadzana jest diagnoza środowiska, analizuje się potrzeby i zasoby szkoły z obszaru wychowania i profilaktyki w szkole na podstawie:

- propozycje wychowawców klas uwzględniające potrzeby uczniów,
- ankiety skierowanej do uczniów klas IV-VIII i rodziców na temat ich oczekiwań dotyczących realizacji treści profilaktycznych i wychowawczych oraz dostępu do sprzętu komputerowego i sieci internetowej,
- realizacja wniosków z ewaluacji programu wychowawczo-profilaktycznego z poprzedniego roku szkolnego.

4. Główne cele wychowawczo-profilaktyczne szkoły

Jeśli wychowanie rozumiemy jako proces wspomaganie dziecka w rozwoju ukierunkowanym na osiągnięcie pełnej dojrzałości fizycznej, psychicznej, społecznej i duchowej, zaś profilaktykę jako proces wspomaganie człowieka w radzeniu sobie z trudnościami zagrażającymi prawidłowemu rozwojowi i zdrowemu życiu, a także ograniczaniu i likwidowaniu czynników niekorzystnych dla życia i zdrowia człowieka (Z. B. Gaś) skupimy się zatem na wzmacnianiu czynników chroniących (zainteresowanie nauką, silna więź z rodzicami itp.) propagowaniu kultury bycia i zdrowego stylu życia (wolnego od uzależnień) i nauczymy dzieci podstawowych umiejętności społecznych, psychologicznych, to istnieje nadzieja, że młodzi ludzie nauczą się właściwie funkcjonować w życiu.

Zamierzamy w wyniku systematycznych i skorelowanych oddziaływań wychowawczo-profilaktycznych przygotować uczniów do zgodnego współżycia z ludźmi. Dążymy do tego, aby nasi uczniowie byli: uczciwi, odpowiedzialni, wytrwali w realizowaniu stawianych sobie celów, byli wrażliwi na krzywdę innych, kreatywni, przedsiębiorczy, rozwijali swoje pasje i zamiłowania. Szczególną uwagę zwracamy na kulturę osobistą uczniów, ich gotowość do uczestnictwa w kulturze, poznawaniu dziedzictwa kulturowego kraju, Europy i świata. Bardzo istotne jest także dla nas to, aby nasi uczniowie przestrzegali zasad zdrowego stylu życia, pogłębiali świadomość ekologiczną, nie ulegali nałogom, szanowali tradycję i kulturę własnego narodu, a także kształtowali postawę poszanowania dla innych kultur i tradycji.

Wszystkie działania wychowawczo-profilaktyczne realizowane są w ramach procesu dydaktyczno-wychowawczego (godzin wychowawczych, lekcji przedmiotowych oraz zajęć profilaktyczno-edukacyjnych). Zaangażowani są wszyscy pracownicy szkoły, rodzice i środowisko lokalne. W zakresie realizacji zadań wychowawczych i profilaktycznych szkoła ściśle współpracuje z rodzicami i respektuje cele i wartości wychowawcze, realizowane przez rodziców w odniesieniu do ich dziecka.

W szkole prowadzona będzie profilaktyka pierwszorzędowa i drugorzędowa:

- Profilaktyka pierwszorzędowa skierowana jest do wszystkich uczniów i rodziców. Jej celem jest promocja zdrowego, bezpiecznego stylu życia, w poszanowaniu godności własnej i drugiego człowieka. Działania podjęte przez szkołę w tym zakresie mają na celu także zwiększenie kompetencji społecznych uczniów. Działaniom prewencyjnym objęci zostaną uczniowie z grup niskiego ryzyka. Realizatorami tych działań będą wszyscy nauczyciele wspierani przez specjalistów.
- Profilaktyka drugorzędowa skierowana jest do grup podwyższonego ryzyka. Celem działań jest umożliwienie wycofania się z ryzykownych zachowań oraz pomoc uczniom mającym trudności w identyfikowaniu i rozwiązywaniu problemów, wspieranie tych osób w sytuacjach trudnych. Pomoc będzie organizowana przez psychologa szkolnego we współpracy z odpowiednimi instytucjami.

W ramach programu podjęte zostaną:

- działania informacyjne,
- działania edukacyjne,
- działania integracyjne,
- działania wdrażające określone umiejętności,
- działania interwencyjne.

Opracowana została również procedura postępowania nauczycieli w sytuacjach zagrożeń związanych z niewłaściwymi zachowaniami młodzieży przy współpracy szkoły z policją. Program jest otwarty i może ulegać modyfikacji, wiąże się z problematyką poszczególnych przedmiotów, godzin wychowawczych i umożliwia wykorzystanie innych programów profilaktycznych realizowanych przez osoby kompetentne i właściwie przeszkolone.

4.1. Naczelnym ideałem pedagogicznym naszej szkoły jest:

- Kształtowanie wszechstronnego rozwoju ucznia poprzez rozwój w sferze intelektualnej, psychicznej, fizycznej, moralnej i społecznej;
- Wychowanie do wartości;
- Kształtowanie postaw społecznych i pozytywnych relacji;
- Rozbudzanie tożsamości narodowej, poznawanie tradycji kulturowych państwa, regionu, szkoły;
- Poznawanie i kształtowanie postaw prozdrowotnych;
- Wspomaganie uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, uczniów niepełnosprawnych, z uwzględnieniem ich indywidualnych potrzeb i możliwości.

5. Cele szczegółowe

5.1. Rozwijanie wewnętrznej niezależności i poczucia własnej wartości

1. Poznawanie siebie, swoich mocnych i słabych stron;
2. Rozwijanie swoich zainteresowań;
3. Ponoszenie odpowiedzialności za swoje słowa i czyny;
4. Nabywanie umiejętności współżycia w grupie społecznej;
5. Kształtowanie umiejętności rozwiązywania konfliktów w różnych sytuacjach;
6. Uważliwanie na dobro własne i wspólne;
7. Uczenie tolerancji i wrażliwości na innych;
8. Uczenie komunikowania się i porozumiewania;
9. Kształtowanie zachowań asertywnych;
10. Kształtowanie świadomości swoich praw i obowiązków;
11. Kształtowanie poczucia własnej wartości;
12. Podtrzymywanie ciekawości poznawczej;
13. Rozwijanie kreatywności i przedsiębiorczości;
14. Budowanie samoświadomości, pozytywnej samooceny;

5.2. Kształtowanie człowieka ogólnie wykształconego, przygotowanego do kontynuowania nauki

1. Zdobywanie wiedzy;
2. Rozwijanie swoich zainteresowań, uzdolnień i realizacja własnych pomysłów;
3. Prezentowanie wyników własnej pracy;
4. Rozpoznawanie swoich możliwości oraz dobór metod zdobywania wiedzy;
5. Wspieranie rozwoju intelektualnego, przygotowanie do odbioru dóbr kultury i sztuki;
6. Kształtowanie wrażliwości poprzez kontrakt z dziełami literackimi;
7. Szanowanie dorobku narodowego przy jednoczesnym otwarciu się na wartości europejskie;
8. Upowszechnianie czytelnictwa;
9. Rozwijanie kompetencji czytelniczych wśród dzieci;

5.3. Kształtowanie obywatela, Polaka, Europejczyka umiającego aktywnie i swobodnie poruszać się we współczesnym świecie

1. Zdobywanie podstawowej wiedzy o dziedzictwie kulturowym narodu, regionu;
2. Wpajanie szacunku dla historii, symboli narodowych;
3. Kulturowanie tradycji szkolnych;
4. Budzenie tożsamości narodowej, szacunku dla własnego państwa i więzi narodowej;
5. Poznawanie tradycji kulturowej państwa;
6. Rozwój poczucia przynależności narodowej, przynależności do społeczności szkolnej, lokalnej i regionalnej;
7. Ukazanie wartości rodziny w życiu osobistym człowieka;

5.4. Kształtowanie człowieka kulturalnego i wrażliwego na potrzeby innych, tolerancyjnego

1. Zapoznanie z zasadami i regułami obowiązującymi w relacjach międzyludzkich;
2. Zwracanie uwagi na formy grzecznościowe, poprawność języka polskiego w wypowiedziach;
3. Kształtowanie kulturalnego zachowania w miejscach i instytucjach publicznych;
4. Współżycie w grupie społecznej i rodzinie zgodnie z obowiązującymi normami i regułami;
5. Odróżnianie dobra od zła;
6. Rozpoznawanie zagrożeń (uczeń potrafi mówić „nie”);
7. Kształtowanie empatii, tolerancji i szacunku dla drugiego człowieka;
8. Kształtowanie postaw respektowania norm społecznych i wychowanie do wartości;
9. Kształtowanie postawy otwartości i tolerancji w stosunku do dzieci/ludzi niepełnosprawnych i o specjalnych potrzebach edukacyjnych;
10. Kształtowanie postaw prospołecznych poprzez umożliwienie uczniom udziału w działaniach z zakresu wolontariatu;
11. Przygotowanie i zachęcanie do podejmowania działań na rzecz środowiska szkolnego i lokalnego, w tym do angażowania się w wolontariat;

5.5. Kształtowanie człowieka zdrowego, wolnego od uzależnień, żyjącego w zgodzie z przyrodą

1. Wypoczywanie w sposób czynny;
2. Troska o właściwe zagospodarowanie czasu wolnego;
3. Świadomy wybór sposobu odżywiania;
4. Stosowanie zasad higieny w życiu codziennym;
5. Zapobieganie chorobom i nałogom;
6. Zaznajomienie z zagrożeniami bezpieczeństwa i zdrowia oraz uczenie prawidłowej reakcji na te zagrożenia;
7. Zapobieganie niebezpiecznym sytuacjom w szkole i poza nią;
8. Edukacja dla bezpieczeństwa - warsztaty z zakresu ratownictwa medycznego;
9. Wskazywanie znaczenia przyrody dla człowieka i konieczności jej ochrony;
10. Upowszechnienie wiedzy ekologicznej oraz kształtowanie postawy szacunku dla środowiska przyrodniczego, a także właściwych postaw wobec problemów ochrony środowiska;
11. Przygotowanie do bezpiecznego i rozsądnego korzystania z zasobów dostępnych w Internecie;
12. Przygotowywanie do krytycznej analizy informacji, bezpiecznego poruszania się w przestrzeni cyfrowej, w tym nawiązywania i utrzymywania opartych na wzajemnym szacunku relacji z innymi użytkownikami sieci;
13. Rozwijanie kompetencji informatycznych dzieci;
14. Motywowanie do zdrowego stylu życia;
15. Troska o właściwą adaptację uczniów w nowym dla nich środowisku;
16. Zmniejszanie u młodzieży destrukcyjnych sposobów radzenia sobie ze stresem, niepowodzeniami, brakiem akceptacji, ze strony rodziców, otoczenia;
17. Przeciwdziałanie zachowaniom agresywnym;
18. Uczenie ważnych umiejętności psychologicznych i społecznych potrzebnych w kontaktach z innymi ludźmi i radzenia sobie w sytuacji presji otoczenia;
19. Poszerzenie wiedzy na temat uzależnień (mechanizmy, skutki);
20. Uczenie podejmowania roztropnych decyzji;
21. Współdziałanie z Rodzicami w zakresie wychowania i profilaktyki -wczesna interwencja - udzielanie pomocy;
22. Opracowanie bieżącego algorytmu działania dopasowanego do określonych przypadków występowania zachowań trudnych na terenie placówki;

6. Realizatorzy działań wychowawczo-profilaktycznych:

- **Właściciel i dyrektor szkoły, jako realizator działań profilaktycznych:**
 - dba o doskonalenie nauczycieli w zakresie działań profilaktycznych i wychowawczych,
 - monitoruje pracę wychowawców klas oraz psychologa szkolnego,
 - wyznacza osoby odpowiedzialne za realizację poszczególnych działań.
- **Psycholog szkolny:**
 - podejmuje działania wychowawcze, profilaktyczne, psychoedukacyjne, interwencyjne i terapeutyczne, wynikające ze szkolnego programu wychowawczo-profilaktycznego, w stosunku do uczniów i rodziców z udziałem nauczycieli.
- **Nauczyciele/wychowawcy:**
 - wprowadzają do tematyki swego przedmiotu elementy programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły,
 - dostosowują przekazywanie wiedzy, kształtowanie umiejętności i postaw uczniów do odpowiedniej w tym wieku aktywności dzieci; umożliwiają poznawanie świata w jego jedności i złożoności; wspomagają samodzielność uczenia się; inspirują do wyrażania własnych myśli i przeżyć; rozbudzają ciekawość poznawczą oraz motywację do dalszej edukacji,
 - stanowią osobisty przykład (autorytet) dla uczniów,
 - potrafią rozpoznać niepokojące sygnały (np. wczesne objawy uzależnienia),
 - podejmują współpracę z rodzicami, psychologiem, środowiskiem,
 - przestrzegają procedur postępowania w sytuacjach trudnych.
- **Rodzice:**
 - mogą oczekiwać wsparcia i pomocy nauczycieli, psychologa w procesie wychowania dzieci,
 - są poinformowani o możliwości specjalistycznej pomocy,
 - pogłębiają wiedzę na temat rozwoju dziecka.

7. Realizacja treści programowych

7.1. Treści programu będą realizowane podczas:

- zajęć edukacyjnych,
- godzin wychowawczych,
- zajęć pozalekcyjnych,
- wycieczek,
- imprez i uroczystości klasowych, szkolnych, środowiskowych.
- zajęć warsztatowych prowadzonych przez specjalistów,
- konkursów.

7.2. Metody pracy:

- pogadanki,
- dyskusja,
- spotkania ze specjalistą,
- nauczanie oparte na doświadczeniu,
- specyficzne techniki warsztatowe, tj. odgrywanie ról, wyrażanie opinii, burza mózgów, grupowa dyskusja moderowana,
- warsztaty dla nauczycieli i rodziców,
- koła zainteresowań,
- wycieczki,

- festyny,
- zajęcia i zawody sportowe,
- interwencja w środowisku domowym ucznia, prowadzona przez upoważnione osoby lub instytucje,
- interwencja w środowisku szkolnym ucznia,
- interwencja w sytuacji kryzysu rozwojowego (prowadzona przez specjalistę),
- pomoc psychologiczna, pedagogiczna (prowadzona przez specjalistę),
- terapia specjalistyczna, indywidualna, grupowa (prowadzona przez specjalistę).

7.3. Treści wychowawczo-profilaktyczne dla dzieci oddziału przedszkolnego

Obszar: **Kultura i wychowanie do wartości**

- Poznawanie praw i obowiązków ucznia zawartych w Statucie Prywatnej Szkoły Podstawowej „Liber”
- Tworzenie klasowego kodeksu
- Rozmowy na temat symboliki narodowej oraz zachowanie wobec niej
- Czynny udział w imprezach okolicznościowych organizowanych przez szkołę
- Zajęcia z mapą Polski - wskazanie miejscowości, w której mieszkamy oraz ukazanie jej walorów, charakterystycznych miejsc Polski, legend
- Pielęgnowanie rodzinnych tradycji świątecznych oraz obyczajów
- Kształtowanie poczucia przynależności narodowej, poszanowania dla ojczyzny, historii, symboli narodowych
- Poznawanie tradycji kulturowej państwa, regionu, miasta
- Poznawanie siebie, swoich mocnych i słabych stron
- Dokonywanie oceny własnego postępowania
- Nauczanie dzieci wartości takich jak: szacunek, uczciwość, odpowiedzialność, sprawiedliwość, przyjaźń, mądrość, piękno
- Rozwijanie swoich zainteresowań m.in. poprzez udział w kółkach zainteresowań
- Poszanowanie cudzej własności
- Okazywanie sobie wzajemnej życzliwości i pomocy
- Przygotowanie dzieci do pełnienia roli ucznia: nowe obowiązki, oczekiwania dorosłych, ambicje, aby być dobrym uczniem
- Rozwijanie dociekliwości, chęci zdobywania wiedzy, poszukiwania prawdy oraz wykorzystywania zdobytej wiedzy w praktyce
- Troska o wzbogacenie słownictwa dzieci, a także wdrażanie do poprawnych wypowiedzi pod względem gramatycznym, składniowym i logicznym

Obszar: **Działania z zakresu bezpieczeństwa, profilaktyki zachowań ryzykownych i problemowych**

- Kształtowanie umiejętności prawidłowej reakcji w sytuacjach zagrożenia (numery alarmowe, alarm przeciwpożarowy)
- Uczenie konstruktywnego rozwiązywania konfliktów
- Uświadomienie dzieciom zagrożeń ze strony dorosłych (kiedy dorosłemu można ufać, kiedy tego czynić nie wolno)
- Uświadomienie rodzaju zagrożeń ze strony zwierząt i roślin (niebezpieczne i chore zwierzęta, znalezione grzyby, owoce)
- Bezpieczne poruszanie się po drogach różnego typu i bezpieczna jazda na rowerze
- Uświadomienie dzieciom niebezpieczeństw, jakie mogą im grozić, gdy bawią się w domu, w lesie, nad wodą, na podwórku

Obszar: **Kształtowanie postaw społecznych i pozytywnych relacji**

- Zwracanie uwagi na formy grzecznościowe, poprawność języka polskiego w wypowiedziach
- Kształtowanie kulturalnego zachowania w miejscach i instytucjach publicznych
- Niesienie pomocy drugiemu człowiekowi m.in. poprzez udział w akcjach charytatywnych
- Udział w akcjach uroczystościach i przedstawieniach szkolnych
- Uczestniczenie w wyjściach, wycieczkach, spotkaniach z ciekawymi ludźmi
- Kształtowanie szacunku dla rodziców, osób starszych, osób niepełnosprawnych
- Kształtowanie umiejętności zgodnej współpracy podczas pracy i zabawy
- Rozwijanie umiejętności uważnego słuchania nauczyciela i rówieśników

Obszar: **Wychowanie prozdrowotne i ekologiczne**

- Uczestniczenie w spotkaniach z przedstawicielami służby zdrowia
- Kształtowanie przekonania o konieczności przestrzegania higieny w życiu codziennym i prawidłowego odżywiania, higieny obcowania ze zwierzętami
- Kształtowanie umiejętności rozumnego zachowania w sytuacji choroby (leczenie w szpitalu, domu, korzystanie z pomocy lekarza, obchodzenie się z lekarstwami)
- Dbłość o sprawność ruchową dzieci i koordynację ruchową poprzez systematyczne organizowanie gimnastyki połączonej z zabawami ruchowymi
- Wdrażanie dzieci do kulturalnego zachowania się przy stole, podczas spożywania posiłków
- Kształtowanie nawyku sprzątanía po sobie i pomagania innym w utrzymaniu porządku
- Kształtowanie przekonania dzieci co do tego, że warunkiem zdrowia jest aktywność ruchowa, gimnastyka, sport na świeżym powietrzu
- Uświadomienie dzieciom sytuacji, w jakiej znajdują się dzieci niepełnosprawne, wyjaśnienie, dlaczego niektórzy ludzie muszą nosić aparaty słuchowe, okulary
- Zapoznanie z podstawowymi zagadnieniami ekologicznymi
- Wykonywanie plakatów o tematyce prozdrowotnej
- Wyrabianie nawyków proekologicznych (np. segregacja śmieci)
- Poznanie roślin i zwierząt żyjących w polskich lasach
- Uczenie właściwych zachowań w stosunku do przyrody
- Obserwowanie przyrody i zjawisk nią rządzących

7.4. Treści wychowawczo-profilaktyczne dla uczniów klasy I–III

Edukacja wczesnoszkolna obejmuje pierwsze trzy lata nauki dziecka w szkole i ma za zadanie stopniowo przygotować dziecko do uczestnictwa w życiu społeczności szkolnej i środowisku lokalnym, a w dalszej perspektywie - do pełnoprawnego uczestnictwa w życiu społecznym. Cele wychowania i sposób ich realizacji w niższych klasach szkoły podstawowej są dostosowane do indywidualnych możliwości intelektualnych, emocjonalnych, społecznych i zdrowotnych dzieci.

Zakres wiadomości i umiejętności ucznia, a także postawy ukształtowane po ukończeniu klasy III szkoły podstawowej stanowią punkt wyjścia do realizacji procesu wychowawczo-profilaktycznego na dalszych etapach kształcenia. Realizacja celów wychowania i profilaktyki na I etapie kształcenia powinna być tak zorganizowana, tak aby wszyscy uczniowie, niezależnie od poziomu ich rozwoju psychofizycznego, mieli możliwość zrozumienia podstawowych procesów społecznych zachodzących w najbliższym i dalszym otoczeniu oraz przejawiania adekwatnego do danej sytuacji zachowania.

OBSZAR	ZADANIA - KLASY I-III
Kultura i wychowanie do wartości	<ul style="list-style-type: none"> • kształtowanie gotowości do uczestnictwa w kulturze, poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także poszanowania innych kultur i tradycji, określanie swojej przynależności kulturowej poprzez kontakt z wybranymi dziełami sztuki, zabytkami i tradycją w środowisku rodzinnym, szkolnym i lokalnym, uczestniczenie w życiu kulturalnym środowiska rodzinnego, szkolnego, lokalnego oraz wydarzeniach organizowanych przez najbliższą społeczność; • kształtowanie u uczniów postaw prospołecznych, w tym poprzez możliwość udziału w działaniach z zakresu wolontariatu, sprzyjających aktywnemu uczestnictwu uczniów w życiu społecznym; • kształtowanie wrażliwości estetycznej poprzez kontakt z dziełami należącymi do polskiego i europejskiego dziedzictwa kultury; • kształtowanie kultury osobistej poprzez wpajanie szacunku i tolerancji do odmiennych poglądów, ludzi, religii; • inspirowanie do podejmowania aktywności i inicjatyw oraz pracy zespołowej, wspomaganie działań służących kształtowaniu własnego wizerunku i otoczenia; • przygotowanie do radzenia sobie w sytuacjach codziennych wymagających umiejętności praktycznych, budzenie szacunku dla pracy ludzi różnych zawodów; • wstępne kształtowanie postaw wyrażających szacunek do symboli i tradycji narodowych oraz tradycji związanych z rodziną, szkołą i społecznością lokalną; • kształtowanie umiejętności wyrażania własnych emocji w różnych formach ekspresji; • kształtowanie poczucia własnej wartości dziecka, podtrzymywanie ciekawości poznawczej, rozwijanie kreatywności i przedsiębiorczości oraz brania odpowiedzialności za swoje decyzje i działania; • kształtowanie świadomości odmienności osób niepełnosprawnych, innej narodowości, wyznania, tradycji kulturowej oraz ich praw; • zwracanie uwagi na kulturę osobistą, w tym kulturę języka; • rozwijanie kompetencji czytelniczych i informatycznych; • stworzenie sytuacji wyzwalających działania twórcze; • sprawne komunikowanie się w języku polskim oraz w językach obcych, w tym występowanie przed publicznością; • kształtowanie umiejętności analizy prostych sytuacji wychowawczych, odróżniania dobra od zła; • egzekwowanie właściwego zachowania uczniów wobec osób dorosłych, rówieśników i osób niepełnosprawnych; • wzmacnianie pozytywnych postaw (postawy prospołeczne, pozytywnej komunikacji);
Kształtowanie postaw społecznych i pozytywnych relacji	<ul style="list-style-type: none"> • kształtowanie umiejętności nawiązania i podtrzymywania relacji z rówieśnikami, rozpoznawania potrzeb i zgodnej współpracy z innymi, z zachowaniem obowiązujących norm i reguł kultury osobistej; • rozwijanie empatii, umiejętności podejmowania działań mających na celu pomoc słabszymi potrzebującym, umiejętności rozwiązywania konfliktów i sporów; • kształtowanie przyjaznego klimatu w szkole, budowanie prawidłowych relacji uczniów i nauczycieli, a także nauczycieli i rodziców, opiekunów; • rozwijanie umiejętności słuchania i zabierania głosu; • rozwijanie umiejętności pracy w zespole i kreatywnego rozwiązywania problemów;

	<ul style="list-style-type: none"> • gotowość do twórczej i naukowej aktywności uczniów oraz zaciekawienia ich otaczającym światem; • kształtowanie wytrwałości w działaniu i dążeniu do celu, umiejętności adekwatnego zachowania się w sytuacjach zwycięstwa i porażki;
Wychowanie prozdrowotne i ekologiczne	<ul style="list-style-type: none"> • zapoznanie z zasadami dbania o zdrowie własne i innych oraz profilaktykę prozdrowotną; • zapoznanie z zasadami zdrowego stylu życia, racjonalnego odżywiania się; • kształtowanie właściwych nawyków związanych z higieną osobistą; • kształtowanie sprawności fizycznej, propagowanie aktywnego i efektywnego spędzania czasu wolnego; • korygowanie wad postawy oraz wymowy; • kształtowanie postawy odpowiedzialności za własne zdrowie i świadomości konsekwencji związanych z brakiem aktywności fizycznej; • zapewnienie bezpieczeństwa i higieny pracy ucznia; • rozwijanie właściwych postaw wobec środowiska i rozwijanie umiejętności podejmowania działań na rzecz ochrony przyrody w swoim środowisku; • przybliżenie uczniom problematyki konieczności ochrony środowiska naturalnego; • uświadomienie wpływu przyrody nieożywionej na życie ludzi, zwierząt i roślin, rozwijanie rozumowania przyczynowo-skutkowego; • uwrażliwienie na związek degradacji środowiska ze zdrowiem człowieka; • zapewnienie uczniom opieki oraz pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
Działania z zakresu bezpieczeństwa, profilaktyki zachowań ryzykownych i problemowych	<ul style="list-style-type: none"> • poznawanie zasad bezpiecznego poruszania się po ulicach (bezpieczna droga do szkoły); • kształtowanie nawyku przestrzegania zasad bezpieczeństwa oraz właściwego zachowania się w sytuacji zagrożenia; • tworzenie warunków do bezpiecznej zabawy i nauki; • kształtowanie umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych, kształtowanie świadomości negatywnego wpływu pracy przy komputerze na zdrowie i kontakty społeczne oraz niebezpieczeństw wynikających z anonimowości kontaktów, respektowanie ograniczeń dotyczących korzystania z komputera, Internetu i multimedialnych; • kształtowanie umiejętności utrzymywania ładu i porządku wokół siebie, w miejscu nauki i zabawy oraz bezpiecznego i rozsądnego korzystania z narzędzi i urządzeń technicznych; • zwiększenie poziomu bezpieczeństwa ucznia w szkole poprzez stworzenie procedur postępowania nauczycieli w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa uczniów; • podnoszenie wiedzy uczniów na temat zagrożeń społecznych; • kształtowanie postaw odrzucających przemoc oraz umiejętności asertywnego zachowania się w sytuacjach konfliktowych i problemowych; • zwiększenie poczucia bezpieczeństwa ucznia w szkole poprzez zapobieganie niepowodzeniom dydaktycznym i wspieranie uczniów mających trudności w nauce i w przystosowaniu się w grupie; • wspieranie rodziców w wychowywaniu dzieci poprzez organizowanie dla nich szkoleń; • opieka organizowana dla uczniów po lekcjach w formie zabawy i pomocy podczas odrabiania lekcji;

7.5. Treści wychowawczo-profilaktyczne dla uczniów do realizacji z wychowawcą w klasach IV-VIII

Obszar: **Kultura i wychowanie do wartości**

Zadania:

Klasa IV

- zapoznanie z rolą zainteresowań w życiu człowieka
- uwrażliwienie na kwestie moralne, np. mówienia prawdy, sprawiedliwego traktowania
- kształtowanie pozytywnego stosunku do procesu kształcenia
- kształtowanie potrzeby uczestnictwa w kulturze
- kształtowanie postawy odpowiedzialności za własne decyzje i czyny
- kultywowanie tradycji szkolnych
- zdobywanie podstawowej wiedzy o dziedzictwie kulturowym narodu, regionu
- wpajanie szacunku do historii, symboli narodowych i miejsc pamięci narodowej
- budzenie tożsamości narodowej, szacunku do własnego państwa i więzi narodowej
- rozwój poczucia przynależności narodowej

Klasa V

- rozwijanie zainteresowań i pasji uczniów
- zdobywanie wiedzy
- rozwijanie umiejętności wyrażania własnych emocji
- rozwijanie umiejętności właściwego zachowania się z uwzględnieniem sytuacji i miejsca
- kształtowanie postawy odpowiedzialności za własne decyzje i czyny
- inspirowanie młodzieży do myślenia o własnej motywacji do działania
- kultywowanie tradycji szkolnych
- zdobywanie podstawowej wiedzy o dziedzictwie kulturowym narodu, regionu
- wpajanie szacunku do historii, symboli narodowych i miejsc pamięci narodowej
- budzenie tożsamości narodowej, szacunku do własnego państwa i więzi narodowej
- rozwój poczucia przynależności narodowej
- uwrażliwienie na dobro własne i wspólne

Klasa VI

- rozwijanie zainteresowań, poszerzenie autonomii i samodzielności
- rozwijanie umiejętności myślenia krytycznego w kontekście analizy wpływu rówieśników i mediów na zachowanie
- dokonywanie analizy postaw, wartości, norm społecznych, przekonań i czynników, które na nie wpływają
- rozwijanie szacunku dla kultury i dorobku narodowego
- kształtowanie umiejętności krytycznego podejścia do informacji zawartych w mediach społecznościowych
- kształtowanie umiejętności wyboru właściwych autorytetów
- nabywanie umiejętności gromadzenia i porządkowania wiedzy
- uwrażliwienie na dobro własne i wspólne
- uczenie respektowania potrzeb i praw
- wpajanie szacunku do historii, symboli narodowych i miejsc pamięci narodowej
- budzenie tożsamości narodowej, szacunku do własnego państwa i więzi narodowej
- rozwój poczucia przynależności narodowej

Klasa VII

- popularyzowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego
- rozwijanie pozytywnego stosunku do procesu kształcenia i samokształcenia, zaangażowania w zdobywanie wiedzy i umiejętności
- rozwijanie takich cech jak: pracowitość, odpowiedzialność, prawdomówność, rzetelność i wytrwałość
- umacnianie więzi ze społecznością lokalną
- kształtowanie umiejętności krytycznego podejścia do informacji zawartych w mediach społecznościowych
- kształtowanie umiejętności wyboru właściwych autorytetów
- nabywanie umiejętności gromadzenia i porządkowania wiedzy
- kształtowanie empatii i tolerancji
- uczenie respektowania potrzeb i praw
- wpajanie szacunku do historii, symboli narodowych i miejsc pamięci narodowej
- budzenie tożsamości narodowej, szacunku do własnego państwa i więzi narodowej
- rozwój poczucia przynależności narodowej

Klasa VIII

- właściwe zorganizowanie nauki oraz wykorzystanie czasu wolnego dla pełnego rozwoju
- popularyzowanie wiedzy o różnicach kulturowych oraz rozwijanie umiejętności korzystania z niej w kontakcie z przedstawicielami innych narodowości
- popularyzowanie wiedzy i rozwijanie świadomości na temat zasad humanitaryzmu
- rozwijanie poczucia odpowiedzialności społecznej poprzez podejmowanie działań na rzecz lokalnej społeczności
- kształtowanie umiejętności realizowania własnych pomysłów
- nabywanie umiejętności gromadzenia i porządkowania wiedzy
- kształtowanie empatii i tolerancji
- wpajanie szacunku do historii, symboli narodowych i miejsc pamięci narodowej
- budzenie tożsamości narodowej, szacunku do własnego państwa i więzi narodowej
- rozwój poczucia przynależności narodowej

Obszar: Kształtowanie postaw społecznych i pozytywnych relacji

Klasa IV

- kształtowanie umiejętności właściwej komunikacji, stanowiącej podstawę współdziałania
- kształtowanie umiejętności asertywnego wyrażania własnych potrzeb
- rozwijanie wrażliwości na potrzeby i trudności innych ludzi
- kształtowanie postawy szacunku i zrozumienia wobec innych osób
- rozwijanie zdolności do inicjowania i podtrzymywania znaczących głębszych relacji
- budowanie atmosfery wzajemnego szacunku w społeczności szkolnej

Klasa V

- rozwijanie umiejętności rozumienia innych, która sprzyja efektywnej współpracy
- wyzwalanie chęci do działania na rzecz innych osób w celu poprawy ich sytuacji (wolontariat)
- rozwijanie poczucia przynależności do grupy (samorząd uczniowski, klub, drużyna, wspólnota)
- kształtowanie otwartości na doświadczenia innych ludzi, ich sposobów rozwiązywania problemów, na nową wiedzę
- rozwijanie świadomości dotyczącej roli osób znaczących i autorytetów
- promowanie postawy tolerancji i poszanowania odmienności innych
- nabywanie umiejętności współżycia w grupie społecznej

Klasa VI

- kształtowanie umiejętności współpracy w dążeniu do osiągnięcia celu
- uwrażliwianie na różne obszary ludzkich problemów i potrzeb poprzez krzewienie potrzeby udzielania pomocy (wolontariat)
- rozwijanie umiejętności komunikacyjnych: wyrażanie własnych opinii, przekonań i poglądów
- rozwijanie świadomości roli i wartości rodziny w życiu człowieka
- rozwijanie samorządności
- promowanie postawy tolerancji i poszanowania odmienności innych
- nabywanie umiejętności współżycia w grupie społecznej
- rozwijanie kompetencji osobistych i społecznych uczniów, ukierunkowanych na samoświadomość, sprawczość, relacyjność, otwartość i kreatywność

Klasa VII

- kształtowanie umiejętności wchodzenia w interakcje z ludźmi w sposób zapewniający zadowolenie obydwu stron
- kształtowanie umiejętności szukania inspiracji, rozwijanie własnej kreatywności
- rozwijanie odpowiedzialności za siebie i innych (wolontariat)
- kształtowanie umiejętności radzenia sobie z trudnymi sytuacjami i uczuciami oraz wyrażaniem swojego zdania bez użycia siły i przemocy
- promowanie postaw antydyskryminacyjnych wobec wykluczonych
- rozwijanie kompetencji osobistych i społecznych uczniów, ukierunkowanych na samoświadomość, sprawczość, relacyjność, otwartość i kreatywność

Klasa VIII

- rozwijanie umiejętności poszukiwania takich rozwiązań, które stwarzają korzyści dla obydwu stron
- rozwijanie umiejętności dostrzegania pozytywnych aspektów działania zespołowego poprzez docenienie różnic zdań i wiedzy, doświadczeń, specjalizacji, kompetencji
- rozwijanie potrzeby ciągłego doskonalenia siebie jako jednostki, członka rodziny i społeczeństwa
- nabywanie umiejętności gromadzenia i porządkowania wiedzy o osobach potrzebujących pomocy (wolontariat)
- kształtowanie umiejętności radzenia sobie z trudnymi sytuacjami i uczuciami oraz wyrażaniem swojego zdania bez użycia siły i przemocy
- promowanie postaw antydyskryminacyjnych wobec wykluczonych
- rozwijanie kompetencji osobistych i społecznych uczniów, ukierunkowanych na samoświadomość, sprawczość, relacyjność, otwartość i kreatywność

Obszar: Wychowanie prozdrowotne i ekologiczne

Klasa IV

- nabywanie podstawowej wiedzy na temat stresu
- kształtowanie postaw prozdrowotnych poprzez promowanie aktywnego i zdrowego stylu życia
- kształtowanie postaw otwartych na poszukiwanie pomocy oraz porady, kiedy zaczynają się trudności, i kiedy wybór jest ważny i trudny;
- nabycie wiedzy na temat higieny osobistej oraz stosowanie ich w życiu codziennym
- nabycie podstawowej wiedzy na temat sposobu zdrowego odżywiania się
- nabywanie wiedzy na temat uzależnień

Klasa V

- kształtowanie umiejętności podejmowania i realizacji zachowań prozdrowotnych
- prezentowanie sposobów pokonywania własnych słabości oraz akceptowania ograniczeń i niedoskonałości;

- kształtowanie umiejętności stosowania zasad higieny osobistej
- rozwijanie umiejętności wypoczywania w sposób czynny
- prezentowanie sposobów radzenia sobie ze stresem
- uświadomienie uczniów o zagrożeniach wpływających z wykorzystywania Internetu
- nabywanie wiedzy na temat uzależnień

Klasa VI

- zapobieganie chorobom i nałogom
- budowanie samoświadomości, pozytywnej samooceny
- propagowanie zdrowego stylu życia
- kształtowanie umiejętności rozpoznawania własnych cech osobowościowych
- kształtowanie konstruktywnego obrazu własnej osoby, np. świadomości mocnych i słabych stron
- rozwijanie właściwej postawy wobec zdrowia i życia jako najważniejszych wartości; doskonalenie i wzmacnianie zdrowia fizycznego
- poszerzenie wiedzy na temat uzależnień (mechanizm i skutki)

Klasa VII

- kształtowanie świadomości i odpowiedzialności za zdrowie własne i innych
- kształtowanie postawy proaktywnej, w której uczeń przejmuje inicjatywę, ale też odpowiedzialności za swoje działania i decyzje
- kształtowanie umiejętności świadomego wyznaczania sobie konkretnych celów
- podnoszenie poczucia własnej wartości poprzez określanie osobistego potencjału
- kształtowanie świadomości własnego ciała z uwzględnieniem zmian fizycznych i psychicznych w okresie dojrzewania
- zachęcanie do integrowania osób z osobami z problemami zdrowotnymi
- zmniejszenie u młodzieży destrukcyjnych sposobów radzenia sobie ze stresem, niepowodzeniami, brakiem akceptacji ze strony rodziców, otoczenia
- poszerzenie wiedzy na temat uzależnień (mechanizm i skutki)

Klasa VIII

- kształtowanie postawy uczniów nastawionej na rozwiązania - charakteryzującej się samoświadomością, wyobraźnią, kreatywnością
- kształtowanie umiejętności wyznaczania sobie celów krótko-długoterminowych
- rozwijanie umiejętności ustalania priorytetów, uwzględniając kryteria ważności i pilności
- kształtowanie świadomości dotyczącej wykorzystania ruchu w życiu człowieka jako skutecznego sposobu dbania o zdrowie psychiczne
- zachęcanie do integrowania osób z osobami z problemami zdrowotnymi
- zmniejszenie u młodzieży destrukcyjnych sposobów radzenia sobie ze stresem, niepowodzeniami, brakiem akceptacji ze strony rodziców, otoczenia
- poszerzenie wiedzy na temat uzależnień (mechanizm i skutki)

Obszar: **Działania z zakresu bezpieczeństwa, profilaktyki zachowań ryzykownych i problemowych**

Klasa IV

- redukcja agresywnych zachowań poprzez uczenie sposobów rozwiązywania problemów
- budowanie atmosfery otwartości i przyzwolenia na dyskusję
- uświadamianie zagrożeń wynikających z korzystania z nowoczesnych technologii informacyjnych

Klasa V

- rozwijanie umiejętności prowadzenia rozmowy w sytuacji konfliktu - podstawy negocjacji i mediacji
- rozwijanie umiejętności identyfikowania przyczyn własnego postępowania

- dokonywanie analizy wpływu nastawienia do siebie i innych na motywację do podejmowania różnorodnych zachowań

Klasa VI

- dostarczanie wiedzy na temat osób i instytucji świadczących pomoc w trudnych sytuacjach
- budowanie atmosfery wsparcia i zrozumienia w sytuacji problemowej oraz promowanie rzetelnej wiedzy mającej na celu zredukowanie lęku

Klasa VII

- rozwijanie postaw opartych na odpowiedzialności za dokonywane wybory i postępowanie
- dostarczenie wiedzy z zakresu prawa dotyczącego postępowania w sprawach nieletnich
- propagowanie wiedzy na temat udzielania pierwszej pomocy
- przeciwdziałanie ryzykownym zachowaniom seksualnym

Klasa VIII

- propagowanie wiedzy na temat prawnych i moralnych skutków posiadania, zażywania i rozprowadzania środków psychoaktywnych
- rozwijanie umiejętności wykorzystywania elementów negocjacji i mediacji w sytuacji rozwiązywania konfliktów
- propagowanie wiedzy na temat udzielania pierwszej pomocy.

8. Procedury postępowania nauczycieli w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa uczniów i metod współpracy szkoły z policją

8.1. Wstęp

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem, każda szkoła jest zobligowana do posiadania schematu postępowania, umożliwiającego sprawne oraz bezpieczne radzenie sobie w sytuacjach kryzysowych. W myśl tego dokumentu szkoły i placówki podejmują działania interwencyjne polegające na powiadomieniu rodziców i policji w sytuacjach kryzysowych, w szczególności, gdy dzieci i młodzież używają, posiadają lub rozprowadzają środki odurzające. W różnych sytuacjach potrzebna jest współpraca z policją, sądem rodzinnym oraz lokalnymi instytucjami pomocowymi. Usprawnieniem podejmowanych działań przez szkołę w sytuacjach zagrożenia uczniów przestępczością i demoralizacją może być opracowany w ramach Krajowego Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przestępczości wśród Dzieci i Młodzieży moduł: "Procedury postępowania nauczycieli i metody współpracy szkoły z policją".

8.2. Procedury

8.2.1. Procedura do stosowania w przypadku palenia papierosów przez uczniów na terenie szkoły

1. Nauczyciel, który zauważy ucznia palącego papierosa na terenie szkoły podejmuje natychmiastową interwencję - zatrzymuje ucznia i nakazuje mu wyrzucenia papierosa.
2. Powiadamia o tym fakcie wychowawcę klasy.
3. Wpisuje uczniowi negatywną uwagę w dzienniku lekcyjnym.
4. Wychowawca powiadamia rodziców ucznia i psychologa szkolnego o zdarzeniu.
5. Wychowawca wzywa do szkoły rodziców ucznia i w obecności rodziców ucznia oraz psychologa szkolnego przeprowadza z uczniem rozmowę profilaktyczno-dyscyplinującą (konsekwencje zdrowotne, aspekty prawne) oraz ustala tryb postępowania w przypadku powtórzenia się zaistniałej sytuacji (m.in. konsekwencje przewidziane w statucie szkoły).
6. Wychowawca przeprowadza w klasie zajęcia dotyczące szkodliwości palenia papierosów, w których przygotowanie zaangażowany zostaje uczeń lub nakłada na ucznia inne działania z zakresu profilaktyki uzależnień.

7. Jeżeli sytuacje palenia papierosów przez ucznia na terenie szkoły powtarzają się, wychowawca klasy stosuje wobec ucznia konsekwencje zawarte w zapisach statutu szkoły oraz wnioskuje o obniżenie oceny ze sprawowania.

8.2.2. Procedura do stosowania w przypadku przemocy i agresji fizycznej uczniów wobec innych (bójki)

W przypadku stwierdzenia aktu przemocy i agresji ucznia (uczniów) wobec otoczenia:

1. Nauczyciel będący świadkiem zdarzenia podejmuje działania uniemożliwiające dalszą agresję - sam lub przy pomocy innych pracowników szkoły rozdziela bijących się uczniów, odizolowuje sprawcę przemocy od ofiary.
2. W razie potrzeby (okaleczenia, uszczerbek na zdrowiu) wzywa pogotowie i udziela pierwszej pomocy przedmedycznej.
3. Powiadamia dyrektora szkoły, wychowawcę klasy oraz psychologa szkolnego o zaistniałym zdarzeniu.
4. Wychowawca klasy (lub pod jego nieobecność psycholog szkolny) przeprowadza rozmowę interwencyjną z uczestnikami zdarzenia oraz sporządza notatkę dotyczącą okoliczności zdarzenia.
5. Wychowawca klasy (lub pod jego nieobecność psycholog szkolny) informuje rodziców uczestników zdarzenia o jego okolicznościach i wzywa ich na spotkanie, rozmowę z dyrektorem szkoły, psychologiem i wychowawcą, mające na celu zobowiązanie ucznia do zaniechania negatywnego postępowania w przyszłości, a rodziców do szczególnego nadzoru nad dzieckiem.
6. W sytuacjach zagrażających życiu i zdrowiu uczniów dyrektor szkoły lub upoważniony pracownik powiadamia policję oraz wzywa karetkę pogotowia.
7. Wychowawca klasy wyciąga wobec sprawcy zdarzenia konsekwencje przewidziane w statucie szkoły.

8.2.3. Procedura do stosowania w przypadku przebywania na terenie szkoły ucznia znajdującego się pod wpływem alkoholu lub narkotyków

Nauczyciel, który zauważył, że uczeń może być pod wpływem alkoholu lub innego środka odurzającego:

1. Powiadamia o swoich przypuszczeniach wychowawcę klasy.
2. Wychowawca odizolowuje ucznia od reszty klasy i pozostawia go pod opieką osoby dorosłej (psychologa szkolnego, innego nauczyciela).
3. Przeprowadza z uczniem rozmowę, rozpoznaje jego stan zdrowia i zachowanie, kieruje rozmową tak, by uzyskać od ucznia potwierdzenie, przyznanie się do zażycia środka odurzającego.
4. Zabezpiecza alkohol lub inny środek, jeśli uczeń go posiada.
5. Zawiadamia dyrektora szkoły i psychologa szkolnego.
6. Informuje o zdarzeniu rodziców ucznia (lub opiekunów prawnych) i wzywa ich w celu odebrania dziecka ze szkoły.
7. W przypadku, gdy wychowawca uzna, że stan zdrowia ucznia wymaga konsultacji lekarskiej lub gdy uczeń nie przyznaje się do zażycia środka odurzającego - wychowawca po konsultacji z dyrektorem szkoły wzywa pogotowie (udzielenie pomocy medycznej, stwierdzenie stanu trzeźwości lub odurzenia).
8. W przypadku, gdy uczeń jest agresywny bądź swoim zachowaniem daje powód do zgorszenia albo zagraża życiu i zdrowiu innych osób - dyrektor szkoły wzywa policję.
9. W przypadku, gdy rodzice (lub prawni opiekunowie) ucznia odmawiają przyścia do szkoły - o pozostaniu ucznia w szkole, przewiezieniu do placówki służby zdrowia lub przekazaniu go do dyspozycji funkcjonariuszy policji decyduje dyrektor szkoły.
10. W przypadku, gdy przybyła do szkoły policja (pod nieobecność rodziców) stwierdzi, że należy zatrzymać ucznia w izbie wytrzeźwień lub policyjnych pomieszczeniach dla osób zatrzymanych, a uczeń nie ukończył 18 lat - należy zawiadomić o tym fakcie rodziców ucznia oraz sąd rodzinny.
11. Po wydarzeniu wychowawca klasy wraz z dyrektorem szkoły i psychologiem szkolnym przeprowadzają rozmowę z uczniem i jego rodzicami - uczeń zostaje zobowiązany do zaprzestania negatywnego zachowania, a rodzice do szczególnego nadzoru nad dzieckiem.
12. Rodzice otrzymują również informację o możliwości pomocy ze strony psychologa szkolnego.
13. Wychowawca klasy wyciąga wobec ucznia konsekwencje przewidziane w statucie szkoły.

14. Jeżeli powtarzają się przypadki, w których uczeń (przed ukończeniem 18 lat) znajduje się pod wpływem alkoholu lub narkotyków na terenie szkoły - dyrektor zawiadamia o tym policję (specjalista ds. nieletnich) lub sąd rodzinny.

8.2.4. Procedura do stosowania w przypadku, gdy nauczyciel podejrzewa, że uczeń posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyk

W takim przypadku nauczyciel:

1. W obecności innej osoby (wychowawca klasy, psycholog szkolny, dyrektor) ma prawo żądać, by uczeń przekazał mu tę substancję - pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni (we własnej odzieży), ewentualnie innych przedmiotów budzących podejrzenie, co do ich związku z poszukiwaną substancją. Nauczyciel nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukania odzieży ani teczki ucznia - jest to czynność zastrzeżona wyłącznie dla policji.
2. O swoich spostrzeżeniach powiadamia dyrektora szkoły oraz rodziców/opiekunów prawnych ucznia i wzywa ich do natychmiastowego stawienia.
3. Jeżeli uczeń wyda substancję dobrowolnie - nauczyciel po odpowiednim zabezpieczeniu zobowiązany jest bezzwłocznie przekazać ją jednostce policji. Wcześniej próbuje ustalić, w jaki sposób i od kogo uczeń nabył substancję. Całe zdarzenie nauczyciel dokumentuje, sporządzając możliwie dokładną notatkę z ustaleń wraz ze swymi spostrzeżeniami.
4. W przypadku, gdy uczeń mimo wezwania odmawia przekazania nauczycielowi substancji i pokazania zawartości torby, dyrektor wzywa policję, która przeszukuje odzież i przedmioty należące do ucznia oraz zabezpiecza znaną substancję i zabiera ją do ekspertyzy.
5. Wychowawca klasy wraz z psychologiem szkolnym w konsultacji z dyrektorem szkoły decyduje o rodzaju konsekwencji wyciągniętych wobec ucznia oraz wraz z psychologiem szkolnym ustala formy pomocy uczniowi i rodzinie w sytuacji popełnienia przez ucznia czynu karalnego (także formy kontroli).

8.2.5. Procedura do stosowania w przypadku, gdy nauczyciel znajduje na terenie szkoły substancję przypominającą narkotyk

W takim przypadku należy podjąć następujące kroki:

1. Skonsultować z innym nauczycielem zasadność podejrzeń, co do rodzaju substancji.
2. Bez względu na wyniki konsultacji, zachowując środki ostrożności - zabezpieczyć substancję przed dostępem do niej osób niepowołanych oraz ewentualnym jej zniszczeniem.
3. Próbować, o ile jest to możliwe i znajduje się w zakresie działań pedagogicznych ustalić, do kogo substancja należy.
4. Powiadomić o zdarzeniu dyrektora szkoły, który wzywa policję.
5. Przekazać policji zabezpieczoną substancję i informacje dotyczące szczegółów zdarzenia.
6. Jeżeli zostanie ustalone przez nauczyciela lub w toku postępowania policyjnego, że znaleziona substancja jest narkotykiem i należy do ucznia szkoły:
 - wychowawca klasy wzywa do szkoły rodziców/opiekunów prawnych ucznia i w obecności dyrektora szkoły oraz psychologa szkolnego przeprowadza z nimi rozmowę dotyczącą konsekwencji prawnych tego typu zachowań ucznia oraz konsekwencjach wynikających ze statutu szkoły,
 - jednocześnie ustalony zostaje tryb wzajemnej współpracy z rodzicami/opiekunami prawnymi ucznia, w celu kontrolowania ucznia i przeciwdziałania jego podobnym zachowaniom w przyszłości.

8.2.6. Procedura do stosowania w przypadku uzyskania informacji, że uczeń używa alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawia nierząd, bądź przejawia inne zachowania świadczące o demoralizacji

Nauczyciel, który uzyskał taką informację powinien:

1. Przekazać informację wychowawcy klasy.
2. Wychowawca klasy informuje o tym psychologa szkolnego i dyrektora szkoły.

3. Wychowawca klasy wzywa do szkoły rodziców/opiekunów prawnych ucznia i przekazuje im uzyskaną informację w obecności ucznia.
4. Jeśli rodzice i/lub uczeń potwierdzają informację - wychowawca klasy zobowiązuje ucznia do zaniechania negatywnego postępowania, a rodziców do bezwzględnej i szczególnego nadzoru nad dzieckiem. Wychowawca może zaproponować rodzicom skierowanie dziecka do specjalistycznej placówki i jego udział w programie terapeutycznym.
5. W sytuacjach, gdy:
 - rodzice odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a nadal napływają z wiarygodnych źródeł informacje o przejawach demoralizacji dziecka,
 - szkoła wykorzysta wszelkie dostępne środki oddziaływań wychowawczych, a ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych rezultatów,
 dyrektor szkoły pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny i policję (specjalista do spraw nieletnich).
6. W przypadku uzyskania informacji o popełnieniu przez ucznia, który ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub jego udziału w działalności grup przestępczych, zgodnie z art. 304 § 2 kodeksu karnego, dyrektor szkoły jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub policję.

8.2.7. Procedura przeciwdziałania i reagowania na wagary uczniów

W sytuacjach, które mogą wskazywać, że nieobecności ucznia w szkole są spowodowane wagarami tj., gdy:

- brak usprawiedliwienia pojedynczych nieobecności w wyznaczonym do tego terminie,
 - opuszczanie pojedynczych godzin w ciągu dnia,
 - opuszczanie pierwszych lub ostatnich godzin bez zgłaszania tego wychowawcy,
- po okazaniu zwolnienia od rodziców, wychowawca powinien:
1. Sprawdzać na bieżąco obecność uczniów swojej klasy na zajęciach.
 2. Rozmawiać z uczniem na temat przyczyn jego nieobecności w szkole po każdej jednorazowej sytuacji wskazującej na to, że są to wagary i zweryfikować informacje uzyskane od ucznia, przeprowadzając rozmowę z rodzicami.
 3. W przypadku stwierdzenia, że uczeń uciekł z lekcji - natychmiast poinformować o tym rodziców.
 4. Na bieżąco konsultować się z rodzicami w sprawie frekwencji ucznia w szkole.
 5. Konsekwentnie stosować zasady oceniania frekwencji zgodnie z zapisami w statucie szkoły.
 6. Uczniowie, którzy bez usprawiedliwienia opuszczają:
 - 14 godzin zajęć, otrzymują upomnienie ustne wychowawcy z wpisem do dziennika lekcyjnego,
 - 20 godzin zajęć, otrzymują naganę wychowawcy z powiadomieniem rodziców/opiekunów prawnych,
 - 40 godzin zajęć, otrzymują naganę dyrektora szkoły wręczoną w obecności rodziców/opiekunów prawnych.
 7. Uczniowie, którzy nie wykazują poprawy, mimo zastosowania określonych konsekwencji, podlegają dalszym karom określonym w statucie szkoły - do skreślenia z listy uczniów włącznie.
 8. W przypadku powtarzania się sytuacji wskazujących na wagary ucznia - należy wezwać rodziców do szkoły w celu przeprowadzenia rozmowy z uczniem i jego rodzicami, zobowiązującej ucznia do zaprzestania negatywnego postępowania, a rodziców do szczególnego nadzoru nad dzieckiem oraz spisania tzw. kontraktu określającego zasady uczęszczania ucznia do szkoły i konsekwencje ich złamania.
 9. W przypadku, gdy uczeń niepełnoletni przekroczy dozwoloną ilość godzin nieusprawiedliwionych nieobecności w szkole i zastosowane dotąd działania oraz konsekwencje nie przynoszą oczekiwanych rezultatów - dyrektor szkoły kieruje do rodziców list upominający, że obowiązek szkolny nie jest realizowany i wzywa rodziców do posłania dziecka do szkoły w wyznaczonym terminie.
 10. Jeżeli rodzice nie zastosują się do wezwania i dziecko w wyznaczonym terminie nie podejmie nauki, dyrektor szkoły ma obowiązek skierowania pisma z informacją o niespełnianiu obowiązku szkolnego przez ucznia do szkoły rejonowej, która realizuje dalsze procedury.

8.2.8. Procedura do stosowania w przypadku kradzieży na terenie szkoły

Nauczyciel, któremu uczeń zgłosił fakt kradzieży na terenie szkoły:

1. Przekazuje tę informację wychowawcy klasy ucznia.
2. Wychowawca klasy przeprowadza rozmowę z uczniem celem ustalenia okoliczności, świadków i sprawcy kradzieży.
3. Wychowawca informuje o zdarzeniu dyrektora szkoły.
4. Wychowawca informuje o zdarzeniu rodziców ucznia poszkodowanego oraz sprawcy kradzieży i wzywa ich do szkoły w celu poznania motywów czynu oraz naprawienia szkody (zobowiązanie ucznia do oddania skradzionej rzeczy lub pokrycia kosztów skradzionego przedmiotu).
5. Wychowawca wyciąga wobec ucznia-sprawcy konsekwencje, zgodne z zapisami w statucie szkoły.
6. W przypadku, gdy uczeń podejrzany o kradzież nie przyznaje się do winy lub po raz kolejny dopuścił się kradzieży, lub trudne jest ustalenie sprawcy kradzieży - dyrektor szkoły powiadamia policję, która prowadzi dalszy tok postępowania w sprawie.

8.2.9. Procedura do stosowania w przypadku stosowania przemocy psychicznej uczniów wobec innych (zastraszanie, wymuszenia)

W przypadku, gdy nauczyciel zaobserwował sytuację lub otrzymał informację, że uczeń (uczniowie) padł ofiarą wymuszeń (pieniądze, rzeczy) lub był zastraszany/szantażowany przez innego ucznia szkoły:

1. Niezwłocznie zawiadamia o tym fakcie dyrektora szkoły.
2. Dyrektor szkoły powiadamia wychowawcę klasy i psychologa szkolnego, którzy przeprowadzają rozmowę z uczniem w celu ustalenia okoliczności zdarzenia oraz ustalenia sprawcy.
3. Wychowawca klasy powiadamia i wzywa do szkoły rodziców uczniów ofiary i sprawcy - zapoznaje rodziców z okolicznościami sytuacji.
4. Informuje rodziców ofiary zdarzenia o przysługującej im możliwości zgłoszenia zdarzenia na policji, a rodziców sprawcy uświadamia w zakresie konieczności większego niż dotąd nadzoru na dzieckiem oraz prawnych konsekwencji podobnych zachowań w przyszłości. W sytuacji powtórzenia się podobnych sytuacji, dyrektor szkoły ma obowiązek poinformować policję lub sąd rodzinny.
5. Wychowawca klasy stosuje wobec ucznia konsekwencje określone w statucie szkoły.

8.2.10. Procedura do stosowania w przypadku posiadania przez ucznia przedmiotów niedozwolonych (ostre narzędzia - nóż, żyletka, kastet)

Jeżeli nauczyciel zauważy u ucznia niebezpieczne narzędzie lub uzyska informację, że uczeń posiada takie narzędzie:

1. Nakłania ucznia do oddania niebezpiecznego przedmiotu.
2. Powiadamia o sytuacji wychowawcę klasy i dyrektora szkoły.
3. Wychowawca deponuje niebezpieczne narzędzie w gabinecie dyrektora szkoły.
4. Wychowawca powiadamia rodziców i wzywa ich do odbioru narzędzia.
5. Wychowawca i dyrektor przeprowadzają rozmowę uświadamiająco-dyscyplinującą z uczniem i jego rodzicami (niebezpieczeństwo dla zdrowia i życia uczniów spowodowane posiadaniem i użyciem niebezpiecznego narzędzia na terenie szkoły, konieczność zwiększenia nadzoru rodziców nad uczniem oraz zaniechania podobnych praktyk w przyszłości, konsekwencje prawne).
6. Jeśli uczeń odmawia oddania niebezpiecznego narzędzia - nauczyciel odizolowuje ucznia przy pomocy innych pracowników szkoły od pozostałych uczniów, a dyrektor szkoły wzywa policję.
7. Dalsze postępowanie prowadzi policja.

8.2.11. Procedura do stosowania w przypadku zachowań uczniów uniemożliwiających prowadzenie lekcji

W sytuacji, gdy podczas lekcji uczniowie (uczeń) zachowują się w sposób uniemożliwiający prowadzenie lekcji (wulgarnie zachowania w stosunku do rówieśników, nauczyciela, głośne rozmowy, spacery po sali, brak reakcji na polecenia nauczyciela):

1. Nauczyciel słownie zwraca uwagę na niewłaściwe postępowanie ucznia (uczniów).
2. Próbuje uspokoić atmosferę w klasie.
3. W przypadku konfliktu między uczniami - rozdziela strony.

4. W przypadku braku reakcji ze strony uczniów - wysyła jednego z zaufanych/odpowiedzialnych uczniów (np. przewodniczący, członek samorządu klasowego) po psychologa szkolnego lub dyrektora szkoły.
5. Dokonuje odpowiedniej adnotacji w dzienniku lekcyjnym.
6. Powiadamia o zdarzeniu wychowawcę klasy.
7. Wychowawca przeprowadza indywidualną dyscyplinującą rozmowę z uczniem (uczniami) i informuje go o dalszych konsekwencjach w sytuacji powtórzenia się podobnych zachowań.
8. Wychowawca w każdym przypadku niewłaściwego i uniemożliwiającego prowadzenie lekcji zachowania ucznia informuje o tym fakcie rodziców, uświadamia im konsekwencje podobnych zachowań w przyszłości (zgodne ze statutem szkoły).
9. W przypadku braku reakcji ucznia na zastosowane działania, tj. powtarzania się podobnych zachowań, wychowawca klasy informuje dyrektora szkoły, wnioskując o obniżenie oceny ze sprawowania, a w wyjątkowo drastycznych sytuacjach (nagminne niewłaściwe zachowania, agresja ucznia), dyrektor szkoły powiadamia sąd rodzinny.

8.2.12. Procedura do stosowania w przypadku celowego niszczenia przez ucznia mienia szkolnego i cudzej własności

Nauczyciel, który uzyska informację o dewastacji lub stwierdzi dewastację mienia przez ucznia:

1. Ustala okoliczności zdarzenia na podstawie rozmowy z osobą informującą o zaistniałym fakcie oraz oglądu sytuacji w miejscu zaistnienia szkody (ustalenie okoliczności zdarzenia, ewentualnych sprawców, wspólnie z kierownikiem technicznym szkoły szacuje wartość szkody).
2. Informuje o tym fakcie dyrektora szkoły i wychowawcę klasy ucznia.
3. W przypadku niebudzącego wątpliwości ustalenia sprawcy szkody - wychowawca powiadamia rodziców ucznia i wzywa ich na rozmowę.
4. Podczas rozmowy, dyrektor szkoły wraz z wychowawcą i rodzicami/opiekunami prawnymi sprawcy ustalają zasady zadośćuczynienia lub pokrycia strat przez sprawcę i jego rodziców/prawnych opiekunów.
5. Wychowawca klasy wyciąga wobec sprawcy określone konsekwencje przewidziane w statucie szkoły.
6. W przypadku dużej szkody albo w sytuacji, gdy niemożliwe jest ustalenie sprawcy szkody - dyrektor szkoły wzywa policję.

8.2.13. Procedura do stosowania w przypadku używania przez ucznia urządzenia elektronicznego (m.in. telefon komórkowy, smartwatch, odtwarzacz MP3, aparat fotograficzny) w czasie zajęć edukacyjnych

W przypadku, gdy nauczyciel zaobserwuje, że uczeń używa urządzenia elektronicznego podczas trwania zajęć lekcyjnych, powinien:

1. Nakazać uczniowi natychmiastowe wyłączenie urządzenia elektronicznego.
2. Odebrać uczniowi urządzenie elektroniczne.
3. Po zakończeniu danej lekcji wraz z uczniem udać się do sekretariatu szkoły i pozostawić urządzenie elektroniczne do depozytu w sekretariacie. Przekazanie urządzenia elektronicznego do depozytu polega na tym, że nauczyciel w obecności ucznia zabezpiecza urządzenie elektroniczne w zamkniętej i opisanej kopercie (data, informacje o właścicielu urządzenia, podpis nauczyciela).
4. Sekretariat szkoły powiadamia rodziców/opiekunów prawnych ucznia o naruszeniu zasad obowiązujących w szkole, dotyczących używania urządzeń elektronicznych na terenie szkoły.
5. Do odbioru urządzenia elektronicznego uprawnieni są rodzice/opiekunowie prawni ucznia.

8.2.14. Procedura do stosowania w przypadku nieszczęśliwego wypadku na terenie szkoły (urazy fizyczne)

Każdy nauczyciel, który jest świadkiem nieszczęśliwego wypadku na terenie szkoły, ma obowiązek:

1. Udzielić uczniowi pierwszej pomocy w zależności od potrzeb (unieruchomienie kończyny, założenie opaski uciskowej, sztuczne oddychanie).
2. W przypadku zagrożenia zdrowia lub życia ucznia - wezwać karetkę pogotowia.
3. Zawiadomić rodziców/opiekunów prawnych ucznia o wypadku.

4. W zależności od okoliczności wypadku - zabezpieczyć jego miejsce.
5. Opiekować się uczniem do czasu przyjazdu karetki.
6. W przypadku ucznia niepełnoletniego, jeśli istnieje konieczność zabrania ucznia do szpitala – towarzyszyć mu do czasu pojawienia się przy uczniu jego rodziców/opiekunów prawnych.
7. Sporządzić notatkę o okolicznościach zdarzenia.

Nauczyciel ma obowiązek sprawowania opieki nad uczniem - od momentu wypadku do czasu zapewnienia uczniowi specjalistycznej pomocy i przekazania go rodzicom/opiekunom prawnym.

8.2.15. Procedura do stosowania w przypadku kłęski żywiołowej (pożar, rozpylenie na terenie szkoły szkodliwej substancji toksycznej)

Nauczyciel, który zaobserwuje lub uzyska od innych informację potwierdzającą powyższe sytuacje, ma obowiązek:

1. Przebywać z uczniami do czasu rozwiązania sytuacji.
2. Natychmiast powiadomić dyrektora szkoły.
3. Wyprowadzić uczniów z miejsca zagrożenia.
4. Udzielić pierwszej pomocy poszkodowanym uczniom.
5. W miarę możliwości usunąć skutki zagrożenia.

Równoległe do działań nauczyciela zawartych w pkt. 3, 4, 5 - dyrektor wdraża stosowne procedury dotyczące postępowania w powyższych sytuacjach:

- powiadamia o zdarzeniu policję, a także - stosownie do rodzaju materiałów lub substancji - straż pożarną, sanepid i (w razie potrzeby) pogotowie ratunkowe,
- kieruje ewakuacją zgodnie z obowiązującymi w szkole procedurami ewakuacji,
- jeżeli jest to możliwe wraz ze społecznym inspektorem BHP organizuje działania powstrzymujące dalsze rozprzestrzenianie się substancji,
- powiadamia o zdarzeniu organ prowadzący szkołę oraz organ nadzoru pedagogicznego.

8.2.16. Procedura do stosowania w przypadku znalezienia na terenie szkoły substancji toksycznej, broni, materiałów wybuchowych

1. Nauczyciel, który stwierdza zaistnienie jednej z powyższych okoliczności - uniemożliwia dostęp osób postronnych i uczniów do znaleziska poprzez zaangażowanie do pilnowania znaleziska jednego z pracowników szkoły.
2. Nauczyciel powiadamia dyrektora szkoły.
3. Dyrektor powiadamia o zdarzeniu policję, a także - stosownie do rodzaju materiałów lub substancji - straż pożarną, sanepid i (w razie potrzeby) pogotowie ratunkowe,
4. W przypadku rozprzestrzeniania się substancji toksycznych dyrektor szkoły ogłasza natychmiastową ewakuację zgodnie z obowiązującymi w szkole procedurami ewakuacji.
5. Jeżeli jest to możliwe, dyrektor szkoły wraz ze społecznym inspektorem BHP organizują działania powstrzymujące dalsze rozprzestrzenianie się substancji.
6. Dyrektor powiadamia o zdarzeniu organ prowadzący szkołę oraz organ nadzoru pedagogicznego.

8.2.17. Procedura do stosowania w przypadku anonimowego telefonu z pogrózkami lub informacjami materiałów zagrożeniu użyciem materiałów wybuchowych

Nauczyciel, który odebrał telefon z pogrózkami powinien:

1. Prowadzić rozmowę w sposób umożliwiający uzyskanie jak największej ilości informacji dotyczących zagrożenia oraz zapamiętać istotne dla zdarzenia informacje - czas trwania rozmowy, dokładna treść, spostrzeżenia co do charakterystyki osoby dzwoniącej.
2. Natychmiast powiadomić dyrektora szkoły.
3. Dyrektor lub osoba upoważniona powiadamia policję, straż pożarną i pogotowie ratunkowe.
4. Pozostać, jak i inni nauczyciele, z uczniami do czasu wyjaśnienia sprawy.
5. Dyrektor o zaistniałej sytuacji powiadamia organ prowadzący szkołę oraz nadzór pedagogiczny.

8.2.18. Procedura do stosowania w przypadku przebywania obcej osoby na terenie szkoły

Przez osobę „obcą” na terenie szkoły rozumie się osobę, która:

- nie jest rodzicem/opiekunem prawnym ucznia szkoły, lub nie jest upoważniona do odbioru ucznia ze szkoły,
- nie jest pracownikiem szkoły,
- nie jest osobą zaproszoną przez dyrekcję szkoły, wychowawcę klasy lub innego pracownika szkoły - a która swoim zachowaniem w wyraźny sposób narusza zasady i normy współżycia społecznego, lub w inny sposób stanowi zagrożenie dla porządku na terenie szkoły lub dla bezpieczeństwa uczniów i innych osób przebywających na terenie szkoły.

Każdy nauczyciel w przypadku, gdy zauważy na terenie szkoły osobę, której zachowanie lub wygląd wzbudza niepokój:

1. Obserwuje zachowanie tej osoby, ustala powody jej obecności w szkole.
2. W przypadku trudności z ustaleniem tego - pyta ją bezpośrednio o cel wizyty w szkole.
3. Jeśli uzna za stosowne - prosi ją o opuszczenie terenu szkoły.
4. W przypadku powstania wątpliwości lub ujawnienia niepokojących zachowań z jej strony - informuje dyrektora szkoły i wspólnie z nim podejmuje mediacje w celu nakłonienia jej do jasnego określenia celu swojego pobytu lub też opuszczenia terenu szkoły.
5. W sytuacjach drastycznych - dyrektor szkoły niezwłocznie powiadamia policję i jednocześnie podejmuje działania mające na celu zabezpieczenie uczniów i pracowników przed skutkami niebezpiecznych zachowań osoby obcej.

UWAGA:

Policja powinna być wzywana do szkoły w sytuacjach, o których mowa w procedurach, lub gdy wyczerpane zostaną środki możliwe do zastosowania przez szkołę w określonej sytuacji, lub w których obecność policji jest konieczna.

Każda, dotycząca uczniów wizyta policjanta w szkole, powinna być wcześniej zasygnalizowana dyrektorowi lub uzgodniona z innym pracownikiem szkoły.

9. Ewaluacja programu

Przebieg pracy wychowawczo-profilaktycznej i jej efekty poddawane są systematycznej obserwacji i ocenie. Informacje na temat działania programu i jego efektów pochodzą od uczniów, rodziców i nauczycieli oraz służą doskonaleniu pracy i pomocy w opracowaniu kolejnej wersji programu.

Sposoby i środki ewaluacji:

- obserwacja i analiza zachowań uczniów,
- obserwacja postępów w nauce,
- analiza dokumentacji szkolnej.

Narzędzia ewaluacji:

- obserwacja,
- ankieta ,
- rozmowa, wywiad.